

τὸ πνεῦμα καὶ ἡ καρδίᾳ μένουσι ψυχρά. Δι' ἀνωτέρων μουσικὴν παιδεύουσιν τὰ μὲν κατὰλληλα καθιδρύματα εἰσι τὰ Ῥωδεῖα. Ἡ ὀργανικὴ μουσικὴ μονομερῶς διδασκομένη δὲν ἔχει, ὡς εἴπομεν, τὴν παιδαγωγικὴν τῆς ᾠδῆς δύναμιν, εἰρήσθω δ' ὅμως ὅτι ἡ συνένωσις ἀμφοτέρων εἶνε τὸ τέλειον, ὅπερ ὅμως δὲν γίνεται ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν σχολείοις.

Τί νὰ εἴπωμεν δὲ περὶ ἐκείνων τῶν ἐκπαιδευτηρίων, ἅτινα κατὰφορτὰ ἐκ ποικίλων μαθημάτων ὄντα, στεροῦνται ὅμως τοῦ παιδαγωγικωτάτου καὶ κυριωτάτου τῶν μαθημάτων, τῆς θείας τοῦ Ὁρφεύς τέχνης; Πῶς δὲ νὰ χαρακτηρισθῇ καὶ δικαιολογηθῇ ἡ γελοιοδυστάτη ἀξίωσις τῶν τοιαύτης τάξεως σχολεία ἰθυνόντων, οἵτινες διὰ τε τῆς δημοσιογραφίας καὶ διὰ φυλλαδίων ἰδιαιτέρων εἰς τὰ τέσσαρα τοῦ ἑλληνικοῦ ὁρίζοντος σημεῖα διασπίζουσιν, ὅτι τὰ ὑφ' αὐτῶν διευθυνόμενα ἐκπαιδευτήρια βασίζονται ἐπὶ παιδαγωγικωτάτων βάσεων! Πόθεν, πού καὶ παρὰ τίνας ἔμαθον ὅτι σχολεῖον στερούμενον τῆς μουσικῆς δύναται νὰ κληθῇ παιδαγωγικὸν καθιδρυμα;

Λυπηρόν, τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἀξιολογώμενον εἶνε, διότι ἐν ᾧ ζῶμεν ἐν τῷ αἰῶνι τῶν φωτῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν, ἡ δύναμις καὶ ἡ σπουδαιότης ἐπὶ τῶν ἡθῶν ἐπίδρασις τῆς μουσικῆς παρ' ἡμῖν εἰσέτι δὲν ἐνοήθη, ἐπομένως οὐδ' ἐν τοῖς σχολείοις συστηματικῶς εἰσῆχθη θεωρηθεῖσα δὴθεν αὕτη παρ' ἡμῶν τῶν κλεινῶν ἀπογόνων μουσικωτάτων προγόνων ὡς περιττὴ μάθησις, ὡς μὴ ἔχουσα τοῦ βιβλίου τὴν δύναμιν! Οἶα ὅμως οἰκτρὰ ἡμῶν ἀπάτη! Ὁ ἀγνωμὸν βεβαίως ὅτι ὁ Ὁρφεύς, ἐν τῷ μυθικῷ προσώπῳ οὗτινος οἱ ἀρχαῖοι τὴν δύναμιν καὶ τὴν σπουδαιότητα τῆς μουσικῆς ἐνετύπωσαν, τὰ ἄγρια ζῶα καὶ τὰ ἄψυχα ὄντα συνεκίνει καὶ ἐμάλασεν οὐχὶ διὰ τοῦ βιβλίου, ἀλλὰ διὰ τῆς μουσικῆς· ὅτι ὁ Ἀμφίων διὰ νὰ κτίσῃ τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν ἐδέησε νὰ κατορθώσῃ τοῦτο διὰ τῶν περιπαθῶν ἤχων τῆς λύρας αὐτοῦ, ἣν ὁσάκις ἔκρουεν, οἱ λίθοι ἐκινούντο αὐτομάτως καὶ ἐτίθεντο εἰς τὴν οἰκίαν θέσιν.

Ἀλλ' ἀπὸ τῶν μυθολογικῶν νεφελῶν μεταβῶμεν εἰς τὴν πραγματικότητα. Τίς ἀγνοεῖ τὸν χολὸν γραμματοδιδάσκαλον Τυρταῖον, ὅστις κατὰ τὸν Μεσσηνιακὸν πόλεμον, διὰ τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ἀχωρίστου αὐτῆς ποιήσεως, ἔδωκε τὸ ἐμβατήριον:

Ἄγετ' ὦ Σπάρτας εὐάνδρου
κοῦροι πατέρων πολιτῶν

τὸ πεπτωκὸς τῶν Σπαρτιατῶν φρόνημα τοσοῦτον ἀνεζωογονήσεν, ὥστε ἀνέδειξεν αὐτοὺς ἐνδοξοὺς νικητάς; Τίς ἀγνοεῖ τὸν ἔξοχον ἐκείνον καὶ πολυμήχανον τῆς Σαλαμίνος νικητὴν, τὸν Θεμιστοκλέα, ὅστις διὰ τῆς μουσικῆς εἰς τὰς ναῦς ἐπέβιβασε τὰς Ἀθήνας, «ὅτε ὑπ' αὐλῶ οἱ μὲν ἤρρεσσον, οἱ δ' ἐμάχοντο, ἐνίκων δὲ ἄμφω»; Τίς πρὸς τοῦτοις ἀγνοεῖ τὸ μουσικὸν θαῦμα τοῦ Ἰ. μ. Χ. αἰῶνος, θαῦμα τοῦ ὁποῦ τοῦ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα ὁσημέραι γίνονται ἡμῖν τοῖς ὀρθοδόξοις Ἑλλήσιν ἐπαισητότερα; τίς δηλονότι ἀγνοεῖ τὴν ἱεράν ἐντύπωσιν, ἣν ἀπεκόμισαν οἱ παρὰ τοῦ Βλαδιμήρου τοῦ Α' πρὸς εὐ-

ραῖν κραίττανος θρησκείας ἀπεσταλμένοι Ρώσοι μεγάλοι ἱερεῖς, οἵτινες ἐκ τῆς ἱερᾶς βυζαντινῆς μουσικῆς καταγοητευμένοι εἰς τὴν αὐτῶν πατρίδα ἐπιστρέψαντες «Ἐρομίσαμεν, ἐφώνησαν πρὸς τὸν προσεκτικόν αὐτῶν μονάρχον, ἐρομίσαμεν ὅτι μετεκομίσθημεν εἰς τοὺς οὐρανούς! χροὸς ἀγγέλων κατέβαινε ἐξ οὐρανοῦ καὶ συνέλαλε μετὰ τῶν ψαλτῶν ἐπὶ τοῦ θόλου τῆς ταῖ Θεοῦ Σοφίας!»

Ἡ τῆς μουσικῆς ἐπὶ τὰς ἀγνάς καὶ τρυφεράς ψυχὰς ἐπιρροή, εἶνε τεληκαύτη, ὥστε δὲν πρέπει ἐξ αὐθεντοῦς σχολεῖον νὰ ἐλλείπῃ. Διεγείρουσα ἡ μουσικὴ συναισθημάτων μὴ ἔχοντα ἀντικείμενον ὕλικόν, ἀλλὰ προφανῶς πνευματικῆς φύσεως ὄντα, ἐνεργεῖ τὸς ἰσχυρῶς ἐπὶ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀκοῆς, ὥστε πᾶσαι αἱ ψυχικαὶ ἡμῶν δυνάμεις νὰ συγκινῶνται καὶ πληρῶνται ζωῆς. Ἐννοεῖται δ' ὅτι τοιοῦτον ὡς πρὸς τὴν παιδείαν ἀποτέλεσμα δύναται νὰ φέρῃ ἡ σοβαρά, τελεία καὶ ἐξηγυγισμένη μουσικὴ, οὐχὶ δὲ ἡ γαργαλιστικὴ τοῦ ὥπτος καὶ τοῦ ποδός. Τώρα δὲ τὰ μαθήματα εὐρίσκονται εἰσέτι ἐν τῇ ἐνάρξει αὐτῶν, ἅς μὴ διδάζουσιν οἱ ἀρμόδιοι νὰ εἰσαγάγῃσι τὸ παιδαγωγικώτατον ταῦτο μάθημα ἐν τοῖς αὐτῶν ἐκπαιδευτηρίοις· ἔστωσαν δὲ ἐκ τῶν προτέρων βέβαιον ὅτι μετ' οὐ πολὺ θὰ ἔχωσι τοὺς λαμπροτάτους καρπούς τῶν κόπων αὐτῶν, διότι οἱ μαθηταὶ θέλουσι γίνεσθαι εὐαγωγότεροι, εὐαίσθητότεροι, εἰρηνικώτεροι πρὸς ἀλλήλους, προσεκτικώτεροι καὶ ταπεινότεροι.

Σήμερον ὅτε οὐδεμία σχεδὸν ὑπάρχει γωνία ὑπὸ ἐλλήνων κατοικουμένη γῆς, ἐνθα νὰ μὴ ἤχη ἡ φωνὴ τοῦ ἑλληνος διδασκάλου, τοῦ ἑλληνος καθηγητοῦ καὶ τῆς ἑλληνίδος διδασκάλου, δεῖον νὰ συνηθῶσι καὶ οἱ οὐράνιοι τῆς μουσικῆς φθόγγαι. Ἐκ τῆς εἰς τὰ σχολεῖα εἰσαγωγῆς τῆς μουσικῆς καὶ τῆς συστηματικῆς αὐτῆς διδασκαλίας δύναται μόνον νὰ προσδοκᾶται καὶ ἱκανὴ ἀνάπτυξις καὶ βελτίωσις τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς καὶ τῆς ἰδίας ταύτης μουσικῆς τέχνης. Ὅταν δὲ καὶ πάλιν τὸ ἡμέτερον ἔθνος καταστῇ ἡμέραν τινὰ ἐστία σοφῆς μουσικῆς παραγωγῆς, ἅς ἐργασθῶμεν ἀπὸ τοῦδε, ἵνα ἡ μεταβολὴ αὕτη ἢ πρωτότυπος γόνιμος καὶ ἐθνικὴ!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

ΑΓΡΟΤΙΚΟΝ ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ.

Μὴ μεμφθῆτε αὐτὴν ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις ὡς κακεντρεχοῦς· δὲν ἦτο ἐχθρὰ αὐθαιρέτως ἐφ' ἐτέρους ἐπικαλουμένη τὴν θείαν ὀργάνην ἥτο μήτηρ ἐν ἀγρίᾳ θλίψει, ἀναμνηστικὴ τοῦ σκληροῦ θανάτου τοῦ ἐφ' ἅπαντας τοὺς αἰῶνας τοῦ ἀγῆρω αὐτῆς βίου ἀλήστου τέκνου αὐτῆς.

Ἀλλ' ὁ χρόνος, ὁ καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ θεῖον ἀπέραντος οὗτος χρόνος, ἐν σχέσει πρὸς τὸν βίον ἡμῶν παρέρχεται ταχύς· ἢ, κἀλλιον εἰπεῖν,

*Ἰδε ἀρ. 46 σελ. 883 — 885.

ὁ χρόνος αὐτὸς μένει ἀναλλοίωτος, ἀλλ' ἡμεῖς χωροῦμεν πρὸς τὰ πρόσω καὶ νομίζομεν ὅτι ὁ χρόνος φεύγει ὀπίσω ἡμῶν, ὥσπερ πλάθουσιν οἱ ταξιδεύοντες δι' ἀτρακτοῦς, οἵτινες, ἐν ᾧ αὐτοὶ χωροῦσι πρὸς τὰ πρόσω, νομίζουσιν ὅτι τὰ δένδρα καὶ οἱ βράχοι φεύγουσιν ὀπίσω, ἐν ᾧ ἐκεῖνα πράγματι μένουσιν ἀκίνητα. Οὕτω τοίνυν χωροῦμεν πρὸς τὸ τέρμα τοῦ βίου καὶ ὅ,τι χθὲς ἀνυπομόνως προσδοκῶμεν τοῦτου ἀπολαύομεν σήμερον μετὰ μικρᾶς δυσθυμίας, διότι ἐνθυμούμεθα ὅτι κύριον δὲν θὰ περιμένωμεν πλέον αὐτό· οὕτω δὲ ἡ ἐκ τῆς ἀπολαύσεως ἡδύτης δὲν εἶναι ἀνταξία τῆς ἐν καιρῷ τῆς προσδοκίας ἐλπίδος. Ὅταν δὲ ἀναφανῇ ἡ αὔριον καὶ προσδοκία καὶ ἀπολαυσις οἷχονται ὅμοιαι πρὸς ὄναρ, διαφέρουσι δὲ τούτου μόνον κατ' ὄνομα· διότι δὲν λέγονται «ὄναρ» ἀλλὰ «παρελθόν».

Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ χρόνος τῆς ποιότητος τοῦ Ἀρίστωνος, χρόνος ἦν καὶ παρήλθεν. Ὁ δὲ αἰσιῶς δούς τὰς ἐξετάσεις αὐτοῦ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας.

Καὶ ἐπιτραπήτω μοι μικρὰ παρέκθασις. Διὰ νὰ εἶναι τις φιλόσοφος πρέπει νὰ φέρῃ τὸν τίτλον τοῦτον; ἡ κοινωνία τοῦλάχιστον ἀπαιτεῖται τοῦτο. Καὶ λοιπὸν πάντες οἱ φέροντες αὐτὸν εἰσὶ τοιοῦτοι; τοῦλάχιστον πρέπει νὰ ᾧσι. Καὶ δὲν δύναται νὰ ἦ τις φιλόσοφος ἄνευ τοῦ τίτλου τούτου; ὁ ἀρμόδιος ἀποφηνάτω. — Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Ὁ Ἀρίστων ἐπανεκάμψε παρὰ τῇ μνηστῇ αὐτοῦ ἄξιος τῶν προσδοκιῶν τῆς.

Ἦδη πάντα εἶχον τελεσθῇ ὥς ἔδει καὶ ὁ Ἀρίστων συνεζεύχθη μετὰ τῆς Ἀναστασίας ἐν μέσῳ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν, ἐν μέσῳ τερπωλῆς καὶ θυμηδίας, πλήρης εὐτυχίας, πλήρης ἀγαθῶν.

Διατί νὰ μὴ ᾧσι πάντες οἱ ἄνθρωποι, σχετικῶς τοῦλάχιστον, εὐτυχεῖς; ἢ ἂν μὴ πάντες, οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ ἐνέρετοι; Ἀλλὰ φεῦ! οἱ πλείους κακοδαίμονες! οἱ πλείους ἀναξιοπαθοῦντες! Πρὸς τί ἡ ἀνωμαλία αὕτη ἐν τῷ κόσμῳ;

— Ἄνθρωπε! μὴ βλασφῆμει! τὸ πνεῦμα σου καὶ ὑψωθῇ, δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ τοῦ Ὑψίστου τὰς ἀνεξερευνήτους βουλάς! Ὑπάρχουσιν ἀγαθοὶ δυστυχεῖς; μὴ ἐρευνᾷ διατί ἐπλάσθησαν οὗτοι δυστυχεῖς; τοῦτο μυστήριον, ὅπερ σὺ δὲν δύνασαι νὰ λύσῃς, μᾶλλον δέ, ἂν συμπληρῇς αὐτοῖς, πράττει ὑπὲρ αὐτῶν ὅ,τι ἐκεῖνος διατάσσει τὰ λοιπὰ φροῦδα. Μὴ ἀγανάκτει κατὰ τοῦ Δημιουργοῦ τοῦτο εἶναι ἀπροσύνη. Μὴ ἐπιθυμῇς νὰ διορθώσῃς τὸν κόσμον, τοῦτο ἔσται μωρία. Ἀλλ'.

«εἰ τὸ φέρον σε φέρει, φέρε καὶ φέρου».

ΙΖ'.

Ἐπίλογος.

Παρήλθον ἔτη ἱκανά.

Κύριοι τοῦ πύργου τοῦ χωρίου Β... εἶναι τὸ εὐτυχὲς ζεῦγος, ἔχουσι δὲ καὶ πολυθέλητρον θυγάτριον

ὡς ἐπικωρονίδα τῆς εὐτυχίας των, αὐτὸ κατέχει τὰς καρδίας ἀφοτέρων καὶ ἐνοὶ αὐτὰς, εἶναι τὸ ἰνδαλμα τῶν γονέων του. Ὁ Ἀρίστων ἀγαπᾷ αὐτό, διότι ὁμοιάζει τὴν Ἀναστασίαν, αὕτη δὲ πάλιν, διότι εἶναι τέκνον τοῦ Ἀρίστωνος, ἀφοτέροι λατρεύουσι τὰ κοράσια, διότι εἶναι σπλάγγχον αὐτῶν. Οἱ δύο νέοι πυργοδεσπῶνται εἰσὶν εὐτυχεῖς.

Ἀλλ' ὅμως... ἡ ἰδανικότης τῆς νεανικῆς ηλικίας ἐγκατέλειπεν αὐτούς. Σπανίως καταγίνονται περὶ φιλοσοφικὰ ζητήματα, μᾶλλον δὲ σκέπτονται περὶ τῶν γαιῶν καὶ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν, ὥστε ἐν τῇ δράσει αὐτῶν ἐπὶ τοῦ κόσμου δὲν ἠκολούθησαν τῇ ἐπιστήμῃ ὥς ὑπισχνούντο ἀλλήλοις· ἀλλὰ φερόμενοι, ὥς τὸ φέρον ἔφερεν αὐτούς, ἐγένοντο γεωργοί.

Οὕτω συνήθως συμβαίνει, ὅταν ὁ ἄνθρωπος δι' ἀνυσιμωτέρας ὁδοῦ δύνῃται νὰ ζῇ ἀνέτως, ἔχ' χαίρειν τὴν ἐπιστήμην καὶ τρέπεται ἐπὶ τὰ πρακτικώτερα.

Ἴσως ἂν τὰ δύο ταῦτα πλάσματα ἦσαν πτωχότερα ἐπεδίδοντο εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ ἴσως ἤθελον παραγάγει τι ὠφέλιμον εἰς αὐτήν. Ἀλλὰ, φαίνεται, ὁ ἄνωθεν προορισμὸς αὐτῶν ἦν ἄλλοιός.

Ἐν τούτοις μετὰ θυμηδίας ἀναπολοῦσι τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας τοῦ πρώτου ἔρωτος αὐτῶν καὶ πολλὰς περὶ τοῦ γεύματος ἐκεῖνου τοῦ ἐξοχικοῦ ποιοῦνται λόγον.

Ὁ Παῦλος ἐγέγρασεν, ἀντικατέστησε δ' αὐτὸν ἐν τῇ ἐπιστάσῃ ὁ ἀνεψιὸς Γεώργιος, ὅστις ἐπίσης μετὰ τερπωλῆς ἀναμνησθεῖται τοῦ ἀγροτικοῦ ἐκεῖνου συμποσίου.

Μ. Π. ΦΙΛΑΝΘΙΔΗΣ.

ΟΙ ΕΝ Τῷ ΟΡΕΙ ΑΤΛΑΝΤΙ ΝΑΝΝΟΙ.

Τὴν ἐξῆς ἀξιανάγνωστον ἐπιστολὴν τοῦ κ. Γουῶλτερ Β. Χάρρις ἐκ Ταγγέρης ἀπὸ 19/31 παρελθόντος δεκεμβρίου ἐδημοσίευσεν πρὸ τινος ἀγγλικῆς ἐφημερίδας, ἐπιστολὴν, ἀποτελοῦσαν σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὸ περὶ ὑπάρξεως νάννων ἐν τῷ Ἀτλαντὶ ζήτημα:

«Τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῇ ὁροσειρᾷ τοῦ Ἀτλαντος ὑπάρξεως ἢ μὴ φυλῆς ἢ φύλου νάννων, καίπερ οὐχὶ μεγάλῃς ἴσως σπουδαιότητος ὑπὸ ἐθνολογικὴν ἢ ἀρχαιολογικὴν ἔποψιν, προῦκάλεσε συζητήσιν τινα ἐν τῷ ἀγγλικῷ τύπῳ. Πολλὰ ἀντιφατικὰ μαρτυρία ἐχορηγήθησαν ἐκαστέρωθεν, τὸ δὲ ζήτημα παρέμεινε μετὰ τὴν λήξιν τῶν σχετικῶν δημοσιεύσεων τόσον ἀμφισβητήσιμον δι' ὅσους δὲν μετέσχον ἀπολύτως τῆς συζητήσεως αὐτοῦ, ὅσον καὶ πρότερον. Ἀναμνησθῶμεν ὅτι τὸ ζήτημα ἀνεκινήθη διὰ τῆς ἀναγνώσεως μελέτης τινὸς ὑπὸ τοῦ κ. Ρ. Χαλμπερτῶνος ἐν τῷ ἐν Λονδίνῳ συνεδρίῳ τῶν Ἀνατολιστῶν. Ὁ κ. Χαλμπερτῶν ἐδήλωσεν ὅτι ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εἰδικῶς ἐμελέτησε τὸ ζήτημα καὶ μικρὸν μετὰ ταῦτα ἐδημοσίευσεν τὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ ἐν φυλλαδίῳ, τιτλοφορουμένῳ: «Οἱ ἐν τῷ ὄρει Ἀτλαντὶ νάννοι». Ἄν μὴ ἐρρόνουν ὅτι